

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
 prezentate la 24 octombrie 2017¹

Cauza C-353/16

**MP
împotriva**

Secretary of State for the Home Department

[cerere de decizie preliminară formulată de
Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit)]

„Trimitere preliminară – Politica privind azilul – Standarde minime referitoare la acordarea statutului de refugiat – Condiții pentru a putea beneficia de protecția subsidiară – Sechele ale actelor de tortură suferite în țara de origine – Risc de vătămare gravă a sănătății psihice a solicitantului în cazul trimiterii în țara sa de origine – Absența în țara de origine a unui tratament adecvat al afecțiunilor”

I. Introducere

1. Resortisantul unei țări terțe care a rămas cu sechele ca urmare a unor acte de tortură comise în țara sa de origine, dar care nu riscă să mai fie supus unor astfel de tratamente dacă se întoarce acolo, poate beneficia de protecție subsidiară, pentru motivul că afecțiunile sale psihice nu pot fi tratate adecvat de sistemul de sănătate din această țară terță?

2. Aceasta este întrebarea la care, în esență, se solicită Curții să răspundă în prezenta cauză. Este o ocazie ca aceasta să se pronunțe, din nou, cu privire la articolul 2 litera (e) și la articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83/CE², precum și, în subsidiar, la articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale³ și la articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante⁴.

3. La finalul analizei noastre, vom propune Curții să se pronunțe în sensul că articolul 2 litera (e) și articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 nu impun statelor membre să extindă mecanismul de protecție subsidiară la un caz precum cel ce face obiectul cauzei principale, iar aceasta indiferent de articolul 3 din CEDO și de articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii.

1 Limba originală: franceza.

2 Directiva Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52).

3 Semnată la Roma, la 4 noiembrie 1950, denumită în continuare „CEDO”.

4 Adoptată la New York, la 10 decembrie 1984, denumită în continuare „Convenția împotriva torturii”.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul internațional

4. Articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii prevede:

„Fiecare stat parte garantează, în sistemul său juridic, victimei unui act de tortură, dreptul de a obține reparație și de a fi indemnizată în mod echitabil și de o manieră adecvată, inclusiv mijloacele necesare pentru readaptarea sa cât mai completă posibil. În cazul decesului victimei ca urmare a unui act de tortură, avânzii-cauză ai acesteia au dreptul la despăgubiri.”

5. Articolul 3 din CEDO prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

B. Dreptul Uniunii

6. Considerentele (9), (25) și (26) ale Directivei 2004/83 prevăd:

„(9) Resortisanții țărilor terțe sau apatrizii a căror ședere este autorizată pe teritoriul statelor membre din alte motive decât nevoia de protecție internațională, ci cu titlu discreționar, din motive de compasiune sau umanitare, nu intră în domeniul de aplicare a prezentei directive.

[...]

(25) Este necesară stabilirea criteriilor pe care ar trebui să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Aceste criterii ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale în temeiul instrumentelor privind drepturile omului și a practicilor deja existente în statele membre.

(26) Riscurile la care populația unei țări sau o parte din populație este în general expusă nu constituie în sine amenințări individuale care să poată fi calificate drept vătămări grave.”

7. Articolul 2 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(e) «persoană care poate beneficia de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 și căruia nu i se aplică articolul 17 alineatele (1) și (2) și nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește protecția respectivei țări;

[...]”

8. Articolul 3 din această directivă prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat sau care sunt persoanele eligibile pentru protecție subsidiară, precum și pentru a stabili conținutul protecției internaționale, în măsura în care respectivele standarde sunt compatibile cu prezenta directivă.”

9. Articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2004/83 prevede:

„Faptul că solicitantul a fost deja persecutat, a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unei astfel de persecuții sau a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al temerilor fondate ale solicitantului de a fi persecutat sau al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta.”

10. Articolul 6 din această directivă prevede:

„Agenții de persecuție sau vătămări grave pot fi:

- (a) statul;
- (b) partidele sau organizațiile care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia;
- (c) agenți neguvernamentali, în cazul în care se poate demonstra că agenții menționați la literele (a) și (b), inclusiv organizațiile internaționale, nu pot sau nu doresc să acorde o protecție împotriva persecuțiilor sau a vătămărilor grave în sensul articolului 7.”

11. Articolul 15 din această directivă prevede:

„Vătămările grave sunt:

- (a) pedeapsa cu moartea sau execuția;
- (b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine;
- (c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

12. Articolul 16 din Directiva 2004/83 prevede:

„(1) Un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid încetează să mai poată beneficia de protecție subsidiară atunci când circumstanțele care au justificat acordarea unei astfel de protecții încetează să existe sau au evoluat astfel încât protecția nu mai este necesară.

(2) În sensul punerii în aplicare a alineatului (1), statele membre țin seama de schimbarea circumstanțelor, stabilind dacă aceasta este suficient de semnificativă și nu este provizorie pentru ca persoana eligibilă pentru protecție subsidiară să nu mai fie supusă unui risc real de a suferi vătămări grave.”

III. Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

13. MP, resortisant din Sri Lanka, a sosit în Regatul Unit în luna ianuarie 2005 și a primit drept de ședere în calitate de student. Cererea de prelungire a permisului de ședere i-a fost respinsă la 11 decembrie 2008.

14. La 5 ianuarie 2009, persoana în cauză a prezentat o cerere de azil, subliniind că fusese membru al organizației „Liberation Tigers of Tamil Eelam” (Tigrii Eliberării din Tamil Eelam, denumită în continuare „LTTE”), că fusese deținut și torturat de forțele de securitate din țara sa de origine și că risca să fie din nou supus unor rele tratamente în cazul întoarcerii în acest stat terț.

15. La 23 februarie 2009, această cerere a fost respinsă pentru motivul că nu se stabilise că solicitantul ar fi din nou amenințat în cazul întoarcerii în țara sa de origine.

16. MP a contestat această decizie în fața Upper Tribunal (Tribunalul Superior, Regatul Unit), prezentând probe medicale care atestau că prezenta sechele ca urmare a unor acte de tortură, suferirea de sindrom de stres posttraumatic, precum și de depresie, că avea tendințe sinucigașe și că părea foarte determinat să își ia viața în cazul întoarcerii în țara sa de origine. Cu toate acestea, instanța a respins acțiunea persoanei în cauză, pe de o parte, în măsura în care se întemeia pe Convenția privind statutul refugiaților⁵, precum și pe Directiva 2004/83 și, pe de altă parte, în măsura în care nu se stabilise că MT era în continuare amenințat în țara sa de origine.

17. Totuși, Upper Tribunal (Tribunalul Superior) a admis acțiunea introdusă de MP în măsura în care se întemeia pe dispozițiile articolului 3 din CEDO pentru motivul că în esență, dacă reclamantul era trimis înapoi în țara de origine, acesta, contrar articolului menționat, nu ar putea beneficia de servicii adecvate de îngrijire pentru tratarea afecțiunilor sale psihice.

18. Această decizie a fost confirmată de Court of Appeal (England and Wales) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor), Regatul Unit], care a apreciat că Directiva 2004/83 nu includea situațiile prevăzute la articolul 3 din CEDO în care riscul se referă la sănătate sau la sinucidere, iar nu la persecuție.

19. MP a formulat recurs împotriva acestei decizii în fața Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit), instanța de trimitere. Acesta arată că Directiva 2004/83 nu poate avea un domeniu de aplicare atât de restrâns precum interpretările pe care le-au dat prima instanță și instanța de apel, că acesta ar fi trebuit să beneficieze de protecție subsidiară având în vedere, pe de o parte, relele tratamente suferite în trecut în țara sa de origine care reprezintă cauza afecțiunii sale și, pe de altă parte, absența facilităților care să permită tratarea adecvată a sechelelor sale în țara sa de origine. Potrivit reclamantului din litigiul principal, absența riscurilor de a suferi rele tratamente viitoare, în cazul întoarcerii în țara sa de origine, nu ar trebui să fie luată în considerare în aprecierea dreptului său de a beneficia de protecție subsidiară.

20. Instanța de trimitere apreciază că această întrebare nu a fost încă tranșată în mod explicit în jurisprudența Curții, nici în cea a Curții Europene a Drepturilor Omului.

21. În aceste condiții, Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 litera (e) coroborat cu articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83/CE acoperă riscul real ca recurentul, în cazul în care ar fi trimis înapoi în țara sa de origine, să sufere vătămări grave fizice sau psihice, ca rezultat al unor acte de tortură sau al altor tratamente inumane sau degradante suferite de recurent în trecut și de care țara sa de origine este responsabilă?”

5 Semnată la Geneva la 28 iulie 1951, denumită în continuare „Convenția de la Geneva”.

IV. Analiza noastră

22. Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că, pentru a soluționa prezenta cerere de decizie preliminară, Curtea are la dispoziție două opțiuni. Curtea se poate pronunța în limita întrebării adresate de instanța de trimitere, respectiv numai asupra interpretării articolului 2 litera (e) și a articolului 15 litera (b) din Directiva 2004/83, însă răspunsul său poate conține de asemenea o apreciere a acestor dispoziții în raport cu prevederile articolului 3 din CEDO și ale articolului 14 din Convenția împotriva torturii.

23. În primul rând, în ceea ce privește un răspuns limitat exclusiv la dispozițiile Directivei 2004/83, este necesar să se arate că o interpretare pur literală a articolului 15 din această directivă, care definește în mod exhaustiv vătămările grave, exclude din domeniul de aplicare al protecției subsidiare lipsa serviciilor adecvate de îngrijire pentru tratarea unei afecțiuni în țara de origine sau acolo unde se preconizează trimiterea persoanei în cauză.

24. Astfel, termenii articolului 15 litera (b) din directiva menționată sunt clari. Aceștia permit acordarea protecției subsidiare doar în cazul riscului de vătămări grave care rezultă din acte de tortură sau tratamente sau pedepse inumane sau degradante care ar fi aplicate, în viitor, unui solicitant în cazul întoarcerii în țara sa de origine.

25. Curtea a statuat, de altfel, că cele trei tipuri de vătămări grave definite la articolul 15 din Directiva 2004/83 constituie condițiile care trebuie îndeplinite pentru a se putea considera că o persoană ar putea beneficia de protecție subsidiară, atunci când, potrivit articolului 2 litera (e) din această directivă, există motive serioase și întemeiate de a se crede că solicitantul este supus unui risc real de a suferi astfel de vătămări în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine⁶.

26. Această interpretare implică, în speță, că MP nu poate pretinde să beneficieze de protecție subsidiară în măsura în care este cert că nu mai riscă să fie supus actelor de tortură în cazul întoarcerii în țara sa de origine, chiar dacă nu va putea probabil să beneficieze de tratamentele necesare pentru a face față sindromului de stres posttraumatic de care suferă, din cauza deficiențelor sistemului de sănătate, și riscă să își ia viața în cazul întoarcerii în țara sa de origine.

27. În această privință, Curtea a statuat că riscurile de deteriorare a stării de sănătate a unui resortisant al unei țări terțe care nu rezultă dintr-o lipsire cu intenție de îngrijiri a acestui resortisant nu sunt acoperite de articolul 15 din Directiva 2004/83. Articolul 15 litera (b) din această directivă definește o vătămare gravă constând în supunerea unui resortisant al unei țări terțe, în țara sa de origine, torturii sau unor tratamente sau pedepse inumane sau degradante⁷.

28. Potrivit acestei jurisprudențe, din interpretarea articolului 6 din directiva menționată rezultă că vătămările grave în cauză trebuie să constea în comportamentul unui terț și că nu pot rezulta pur și simplu din lipsurile generale ale sistemului de sănătate al țării de origine⁸.

29. Reamintim că, deși, în anumite împrejurări speciale, suferința provocată de o boală poate constitui un tratament inuman sau degradant⁹, nu este mai puțin adevărat că unul dintre criteriile esențiale pentru acordarea protecției subsidiare, și anume identificarea agentului aflat la originea vătămării și împotriva căruia se impune protecția, lipsește în speță.

⁶ Hotărârea din 17 februarie 2009, Elgafaji (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 31), Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctul 18), și Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 30).

⁷ Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctele 31 și 32).

⁸ Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 35).

⁹ A se vedea Concluziile noastre în cauza M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2113, punctele 44-46) și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului citată. A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 29 aprilie 2002, Hotărârea Pretty împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2002:0429JUD000234602, § 52).

30. Astfel, pentru a se putea considera că o persoană ar putea beneficia de protecție subsidiară, nu este suficient să se dovedească că aceasta riscă să fie supusă unui tratament inuman sau degradant după întoarcerea sa în țara de origine. Mai trebuie să se demonstreze că acest risc este generat de factori care sunt direct sau indirect, însă întotdeauna în mod intenționat, imputabili autorităților publice din această țară, că amenințările la adresa nemijlocită a persoanei în cauză reprezintă actele autorităților din țara a cărei cetățenie o deține aceasta sau sunt tolerate de aceste autorități sau că aceste amenințări reprezintă actele unor grupuri independente împotriva cărora autoritățile respective nu sunt în măsură să asigure o protecție efectivă resortisanților lor.

31. Or, în cazul unui individ a cărui stare de sănătate necesită îngrijiri medicale și care nu ar putea beneficia de un tratament adecvat în țara sa de origine, tratamentul inuman sau degradant pe care riscă să îl suporte la întoarcerea în această țară nu provine dintr-o acțiune sau dintr-o omisiune intenționată a autorităților publice sau a organelor independente ale statului și nu este îndreptată împotriva unei anumite persoane.

32. În speță, unul dintre criteriile esențiale pentru acordarea protecției subsidiare, și anume responsabilitatea directă sau indirectă a autorităților publice din țara de origine pentru săvârșirea unei vătămări grave și împotriva căreia se impune protecție, lipsește în fapt.

33. În consecință, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, protecția oferită de statul membru nu ar răspunde unei nevoi de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (e) din Directiva 2004/83 și nu ar putea să se înscrie, așadar, în cadrul sistemului european comun de azil.

34. În consecință, riscul de deteriorare a stării de sănătate a unui resortisant al unei țări terțe afectat de o tulburare psihologică, rezultat din inexistența unor tratamente adecvate în țara sa de origine, fără să fie vorba despre o lipsire cu intenție de îngrijiri, nu poate fi suficient pentru a implica acordarea beneficiului protecției subsidiare¹⁰, chiar dacă afecțiunea de care suferă solicitantul rezultă din acte de tortură suferite, în trecut, în țara sa de origine.

35. În acest mod, nu este nicidecum necesar să se considere, astfel cum sugerează reclamantul din litigiul principal, precum și Republica Polonă, că singura diferență față de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj¹¹, și anume faptul că afecțiunile lui MP rezultă din sechelele legate de actele de tortură a căror victimă a fost persoana în cauză în trecut, în țara sa de origine, și nu o boală survenită în mod natural, este de natură să modifice condițiile de acordare a beneficiului protecției subsidiare, astfel cum rezultă din dispozițiile Directivei 2004/83 și astfel cum au fost deja interpretate de Curte¹².

36. În consecință, este necesar să se propună Curții să declare că definiția de la articolul 2 litera (e) coroborat cu articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 nu include riscul real de vătămare gravă a sănătății fizice și psihice care rezultă din tortură sau tratamente inumane sau degradante suferite de acesta în trecut și de care este responsabilă țara de origine în cazul în care solicitantul ar fi trimis acolo.

37. În al doilea rând, dacă Curtea dorea să ofere un răspuns mai cuprinzător, care să permită interpretarea dispozițiilor Directivei 2004/83 în coroborare cu articolul 3 din CEDO și cu articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii, s-ar impune formularea observațiilor care urmează.

38. În ceea ce privește, pe de o parte, articolul 3 din CEDO, jurisprudența ne oferă deja repere importante.

10 Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 36).

11 C-542/13, EU:C:2014:2452.

12 Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452).

39. Cu titlu introductiv, trebuie amintit că Curtea a statuat deja că dreptul fundamental garantat de articolul 3 din CEDO face parte dintre principiile generale ale dreptului Uniunii a căror respectare este asigurată de către Curte și că jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului trebuie să fie luată în considerare pentru interpretarea domeniului de aplicare al acestui drept în ordinea juridică a Uniunii, articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 corespunzând în esență articolului 3 din CEDO¹³.

40. Cu toate acestea, Curtea a statuat că din considerentele (5), (6), (9) și (24) ale Directivei 2004/83 reiese că, deși această directivă urmărește să completeze, prin intermediul protecției subsidiare, protecția refugiaților consacrată de Convenția de la Geneva, prin identificarea persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională, domeniul său de aplicare nu se extinde la persoanele a căror ședere este autorizată pe teritoriul statelor membre din alte motive, și anume cu titlu discreționar și din motive de compasiune sau umanitare. Obligația de a interpreta articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 luând în considerare articolul 3 din CEDO, căruia îi corespunde în esență, nu este de natură să repună în discuție această interpretare¹⁴.

41. Cu toate acestea, s-a statuat¹⁵ de asemenea că interpretarea articolului 15 din Directiva 2004/83 în raport cu articolul 3 din CEDO poate permite acordarea beneficiului protecției subsidiare, însă numai în cazuri cu totul excepționale și când motivele umanitare care militează împotriva acestei îndepărtări sunt imperioase, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului¹⁶.

42. Curtea Europeană a statuat, în această privință, că faptul că un resortisant al unui stat terț care suferă de o boală gravă nu poate, în cazuri cu totul excepționale, să fie îndepărtat către o țară în care tratamentele adecvate pentru afecțiunea sa nu sunt disponibile nu implică în mod necesar că persoanei în cauză trebuie să i se autorizeze șederea într-un stat parte¹⁷.

43. Această jurisprudență ar putea fi transpusă în litigiul principal și ar presupune ca statele membre să nu aibă obligația de a acorda în mod automat protecție subsidiară persoanelor care suferă de afecțiuni contractate ca urmare a actelor de tortură suferite în trecut în țara lor de origine. Astfel, nu se poate considera că situația lui MP corespunde unui caz excepțional în cadrul căruia motivele umanitare sunt imperative.

44. În speță, nu s-a stabilit că deficiențele sistemului de sănătate reprezintă, prin ele însele, o nerespectare a dispozițiilor articolului 3 din CEDO. Cu toate acestea, dacă aceste deficiențe aveau drept consecință o agravare a stării de sănătate a persoanei în cauză, atunci se poate considera că există o nerespectare a acestei dispoziții. Este exclusiv de competența instanței naționale să aprecieze existența unei astfel de nerespectări, chiar dacă rezultă probabil că speța se încadrează într-o astfel de

13 Hotărârea din 17 februarie 2009, *Elgafaji* (C-465/07, EU:C:2009:94, punctul 28). Pentru o reamintire a interpretării articolului 3 din CEDO de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a se vedea Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, 28 februarie 2008, *Saadi împotriva Italiei* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 134 și 135), precum și Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului 21 ianuarie 2011, *M.S.S. împotriva Belgiei și a Greciei* (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, § 219 și următoarele). În acea hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului reamintește că tratamentul interzis de articolul 3 din CEDO trebuie în special să prezinte un minim de gravitate, să fie aplicat cu premeditare, să fie umilitor și înjositor.

14 Hotărârea din 18 decembrie 2014, *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctele 37 și 38).

15 Hotărârea din 18 decembrie 2014, *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctele 39 și 40).

16 A se vedea în special Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 27 mai 2008, Hotărârea N. împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2008:0527JUD002656505, § 42-45) În această hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului arată că jurisprudența sa s-a referit în principal la persoane seropozitive, dar că alte cazuri pot împiedica, în mod cu totul excepțional, îndepărtarea persoanelor care suferă de boli fizice sau psihice care au apărut în mod natural.

17 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 27 februarie 2014, Hotărârea S.J. împotriva Belgiei (CE:ECHR:2015:0319JUD007005510, § 118-120). Curtea Europeană a Drepturilor Omului amintește în această hotărâre că, potrivit jurisprudenței sale, resortisanții țărilor terțe care fac obiectul unei măsuri de îndepărtare nu pot pretinde, în principiu, dreptul de a rămâne pe teritoriul unui stat contractant pentru a continua să beneficieze de asistență și de servicii medicale, sociale sau de altă natură furnizate de statul care aplică măsura de expulzare. Faptul că, în cazul expulzării din statul contractant, reclamantul poate suferi o degradare importantă a situației sale și în special o reducere semnificativă a speranței sale de viață nu este suficient în sine pentru a implica o încălcare a articolului 3 din CEDO.

ipoteză având în vedere stresul posttraumatic de care suferă MP și riscul de sinucidere la care este expus acesta în cazul întoarcerii în țara sa de origine. De altfel, instanțele interne, de prim grad și de apel, au constatat nerespectarea acestor dispoziții și, din înscrisurile din dosar, rezultă că MP nu va fi trimis în țara sa de origine, aspect care nu este contestat.

45. Reamintim, în plus, că sistemul de protecție subsidiară trebuie să fie disociat de considerațiile care guvernează cauza principală, în care este cert că solicitantul nu mai riscă să fie supus actelor de tortură în cazul întoarcerii în țara sa de origine.

46. În această privință, Curtea a statuat că ar fi contrar economiei generale și obiectivelor Directivei 2004/83 să se acorde protecția pe care aceasta o prevede resortisanților unor țări terțe aflați în situații fără nicio legătură cu logica însăși a acestei protecții internaționale¹⁸.

47. Astfel și ca urmare a considerațiilor menționate deja cu privire la interpretarea articolului 2 litera (e) și a articolului 15 litera (b) din această directivă, dacă ar fi acordată o protecție internațională solicitantului, aceasta ar fi un alt tip de protecție, în conformitate cu dispozițiile articolului 2 litera (g), *in fine*, din directiva menționată. Această protecție ar fi acordată pentru un alt motiv, cu titlu discreționar și din motive de compasiune sau ar fi dictată de rațiuni umanitare, care se întemeiază în special pe respectarea articolului 3 din CEDO.

48. Or, legiuitorul a dorit în mod evident să excludă situațiile întemeiate pe motive umanitare din domeniul de aplicare al Directivei 2004/83, în conformitate cu considerentul (9) al acesteia¹⁹.

49. Din ceea ce precedă rezultă, așadar, că interpretarea coroborată a dispozițiilor Directivei 2004/83 și a articolului 3 din CEDO nu împiedică statele membre să excludă din domeniul de aplicare al protecției subsidiare persoanele care se află într-o situație precum cea a lui MP, care sunt afectate de sechele legate de actele de tortură suferite în trecut, dar care nu riscă să se mai confrunte cu astfel de tratamente în cazul întoarcerii în țara lor de origine, chiar dacă acestea prezintă un risc de sinucidere și nu vor putea în mod cert să beneficieze de tratamente adecvate pentru îngrijirea afecțiunilor lor. În acest context, este exclusiv de competența instanței naționale, având în vedere elementele de care dispune, să aprecieze existența unei încălcări a articolului 3 din CEDO.

50. În ceea ce privește, pe de altă parte, articolul 14 din Convenția împotriva torturii, reamintim de la bun început că dispozițiile Directivei 2004/83 și celelalte texte care stau la baza sistemului european comun de azil au fost adoptate pentru a sprijini autoritățile competente ale statelor membre în aplicarea Convenției de la Geneva, precum și a altor tratate relevante în domeniu, în conformitate cu articolul 78 alineatul (1) TFUE²⁰. În consecință, dispozițiile acestei directive trebuie interpretate în lumina economiei generale și a scopului acestor texte²¹.

51. Totuși, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că aplicarea dreptului Uniunii trebuie să fie autonomă în raport cu cea a dreptului internațional umanitar²². În plus, trebuie să se sublinieze că Curtea a statuat că dreptul internațional umanitar și mecanismul de protecție subsidiară prevăzut de Directiva 2004/83 urmăreau scopuri diferite și instituiau mecanisme de protecție clar separate²³.

18 Hotărârea din 18 decembrie 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punctul 44).

19 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2113, punctele 60-63).

20 A se vedea în special Concluziile noastre prezentate în cauza Danqua (C-429/15, EU:C:2016:485, punctul 55).

21 Hotărârea din 7 noiembrie 2013, X și alții (C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctele 39 și 40 și jurisprudența citată).

22 Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctele 24-26), și Hotărârea din 14 martie 2017, A și alții (C-158/14, EU:C:2017:202, punctul 91).

23 Hotărârea din 30 ianuarie 2014, Diakité (C-285/12, EU:C:2014:39, punctul 24).

52. Prin urmare, subliniem că Directiva 2004/83 nu conține nicio dispoziție asemănătoare, într-o măsură mai mare sau mai mică, celor ale articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii care să oblige statele părți să prevadă proceduri și mijloace care să permită victimelor actelor de tortură să obțină o reparație.

53. Curtea ar putea numai în această măsură să ridice eventual problema dacă încălcarea articolului 14 din Convenția împotriva torturii de către un stat terț al cărui cetățean este solicitantul poate afecta obligațiile statelor membre ale Uniunii în materie de acordare a protecției subsidiare care decurg din Directiva 2004/83, permițând protejarea persoanelor împotriva oricăror vătămări grave.

54. Astfel, rezultă din interpretarea literală a articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii că statul responsabil de actele de tortură comise pe teritoriul său este cel care trebuie, în principiu, să prevadă mijloacele și procedurile care să permită persoanelor în cauză să obțină reparația sau să beneficieze de readaptarea cât mai completă posibil²⁴.

55. O lectură globală a dispozițiilor acestei convenții confirmă efectiv această interpretare literală în măsura în care articolul 13 și următoarele din aceasta se adresează în esență statului responsabil de încălcare²⁵. În această măsură, este necesar să se ridice problema dacă, în cazul în care Sri Lanka nu ar respecta obligațiile care decurg din Convenția împotriva torturii, la care este parte, acest lucru ar putea extinde obligațiile statelor membre în materie de protecție subsidiară.

56. Nerespectarea Convenției împotriva torturii de către un stat care este terț față de Uniune ar putea permite persoanelor să se prevaleze de un drept la protecție subsidiară în Uniunea Europeană? Această nerespectare ar putea fi interpretată drept o dovadă a existenței unui risc de tratament inuman și degradant în cazul întoarcerii persoanei în cauză în țara sa de origine? Absența unei proceduri care să permită obținerea unei reparații în țara de origine ar putea fi considerată un risc de vătămări grave? Acestea sunt întrebările asupra cărora ar putea dori să se pronunțe Curtea.

57. Anumite state ar putea accepta să își asume obligațiile care iau naștere în temeiul Convenției împotriva torturii, chiar dacă nu sunt responsabile pentru actele de tortură respective. O astfel de competență universală este admisă în materie penală în ceea ce privește urmărirea penală și judecarea autorilor actelor de tortură. Astfel, acest text recunoaște că unica legătură între statul forului și comiterea infracțiunii este prezența presupusului autor al actelor de tortură pe teritoriul statului căruia îi revine sarcina să îl extrădeze sau să îl urmărească penal și să îl judece pe acest presupus autor²⁶. Totuși, nu reprezintă o practică obișnuită ca această competență universală să fie recunoscută în materia răspunderii civile și a dreptului la despăgubire al victimelor actelor cauzatoare de prejudicii²⁷. Singura legătură impusă între infracțiune și stat ar fi, în acest context, prezența victimei actelor de tortură comise în străinătate pe teritoriul statului care își va asuma acțiunea în vederea

24 A se vedea în acest sens Chanut, C., „La Convention des Nations Unies contre la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants”, *Annuaire français de droit international*, volumul 30, Persée, Paris, 1984, p. 625-636.

25 A se vedea în acest sens Ponroy, E., și Jacq, C., „Étude comparative des Conventions des Nations Unies et du Conseil de l'Europe relatives à la torture et aux peines ou traitements inhumains ou dégradants”, *Revue de science criminelle et de droit pénal comparé*, Dalloz, Paris, 1990, p. 317.

26 A se vedea articolul 5 alineatul (2) din Convenția împotriva torturii, potrivit principiului *aut dedere, aut iudicare* (ori extrădare, ori judecare). A se vedea în acest sens Vandermeersch, D., „La compétence universelle”, *Juridictions nationales et crimes internationaux*, Presses universitaires de France, Paris, 2002, p. 590-594.

27 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 iunie 2016, Hotărârea Nait-Liman împotriva Elveției (CE:ECHR:2016:0621JUD005135707, § 49 și următoarele, precum și § 115 și următoarele). În această hotărâre, Curtea Europeană a Drepturilor Omului refuză să considere că articolul 6 alineatul (1) din CEDO obligă statele părți să prevadă mecanisme de reparație civilă pentru actele de tortură comise în state terțe. În această hotărâre, Curtea precizează că acceptarea unei competențe universale în materie ar fi provocat un aflus masiv de acțiuni. După o examinare exhaustivă a sistemelor jurisdicționale europene (§ 49), Curtea concluzionează că, deși interzicerea torturii intră în sfera *ius cogens* și beneficiază de competență universală, acțiunile civile care sunt consecința actelor de tortură trebuie, cu toate acestea, să respecte normele de teritorialitate ale competenței jurisdicționale. A se vedea de asemenea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 noiembrie 2001, Hotărârea Al-Adsani împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2001:1121JUD003576397, § 61 și 115 și următoarele).

despăgubirii. Această extindere a competenței jurisdicționale a statelor părți la Convenția împotriva torturii, dacă ar fi admisă de Curte²⁸, ar permite victimelor actelor de tortură să își exercite efectiv drepturile lor la reparație și să valorifice pe deplin *ius cogens*²⁹, consolidând astfel lupta împotriva torturii la nivel internațional³⁰.

58. Numai în această măsură ar putea fi admis că articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii se aplică în litigiul principal în sensul că permite extinderea obligațiilor statelor membre în materie de protecție subsidiară. În aceste condiții, prin recunoașterea unei astfel de competențe universale s-ar depăși ceea ce jurisprudența Uniunii a admis deja, iar litigiul principal nu pare să fie cea mai bună ocazie de a face acest pas, în măsura în care două elemente se opun aplicabilității articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii.

59. Pe de o parte, nu rezultă din niciun înscris din dosar că Sri Lanka ar încălca intenționat obligațiile care decurg din articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii în privința lui MP dacă acesta din urmă ar fi trimis acolo. Efectiv, din ceea ce precedă rezultă că nicio lipsire cu intenție de îngrijiri nu poate fi invocată în mod valabil de MP împotriva Sri Lanka și nu ar putea, în consecință, să constituie un risc de vătămări grave precum cele enumerate în cuprinsul dispozițiilor articolului 15 din Directiva 2004/83 pentru a permite acordarea protecției subsidiare, iar aceasta chiar dacă deficiențele sistemului de sănătate nu sunt contestate. În consecință, nu este posibil să se recunoască *a priori* că Sri Lanka nu își îndeplinește obligațiile care decurg din Convenția împotriva torturii în privința lui MP.

60. Pe de altă parte, pentru ca dreptul la reparație să fie admis, mai este necesar să se depună o plângere sau o acțiune în justiție. Într-adevăr, persoana care se pretinde victimă a actelor de tortură este cea căreia îi revine sarcina să introducă o acțiune pentru a obține o reparație sau a beneficia de condiții adecvate care să permită readaptarea sa cât mai completă posibil, în temeiul înseși dispozițiilor articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii. Totuși, în speță, reclamantul din litigiul principal nu dovedește și nici nu pretinde că a introdus o cerere pentru a beneficia de o despăgubire sau de mijloace de readaptare, la autoritățile din Sri Lanka sau la cele ale unui stat membru, cu condiția ca acestea din urmă să se poată recunoaște ca fiind competente. Nu reiese din niciun înscris din dosar ca MP să fi intentat vreo acțiune în temeiul dispozițiilor articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii.

61. În consecință și prin ipoteză, unica modalitate de a include litigiul principal în domeniul de aplicare al acestor dispoziții ar fi să se considere, pe de o parte, că deficiențele sistemului de sănătate din Sri Lanka ar fi la originea unei nerespectări intenționate a obligațiilor acestui stat în temeiul articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii în privința lui MP și, pe de altă parte, că depunerea unei cereri de protecție subsidiară, într-un stat membru al Uniunii, ar echivala cu o cerere pentru dreptul de a beneficia de o despăgubire sau de mijloacele necesare unei readaptări cât mai complete posibil.

62. Această interpretare pare totuși a extinde, la extrem, domeniul de aplicare atât al dispozițiilor Directivei 2004/83, cât și al dispozițiilor articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii.

28 Cunoscând că această chestiune este departe de a întruni unanimitatea în cadrul ordinilor juridice europene și a doctrinei, astfel cum amintește Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 21 noiembrie 2001, *Al-Adsani împotriva Regatului Unit* (CE:ECHR:2001:1121JUD003576397, § 61 și 62), și în Hotărârea din 21 iunie 2016, *Nait-Liman împotriva Elveției* (CE:ECHR:2016:0621JUD005135707, § 115 și următoarele).

29 Pentru o definiție, a se vedea Hotărârea din 3 septembrie 2008, *Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia* (C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctul 87): „înțeles ca o ordine publică internațională care se impune tuturor subiecților de drept internațional [...] și de la care nu se poate deroga”.

30 A se vedea Hotărârea Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie din 10 decembrie 1998, *Anto Furundzija*, IT-95-17, § 156.

63. În plus, este esențial să se aprecieze consecințele practice ale unei interpretări atât de extensive. Dacă aceasta ar permite fiecărei persoane care a suferit, în trecut, rele tratamente să beneficieze de un drept la protecție subsidiară, atât timp cât țara sa de origine nu ar prevedea mijloacele și procedurile care să permită o despăgubire sau o readaptare a victimelor, inclusiv prin instituirea unui sistem de sănătate corespunzător, s-ar amplifica considerabil obligațiile statelor membre în materie de protecție subsidiară și s-ar crea dificultăți atât procedurale, cât și materiale. Printr-o astfel de interpretare s-ar depăși ceea ce a intenționat legiuitorul Uniunii prin adoptarea Directivei 2004/83 și a sistemului european comun de azil și aceasta ar risca să genereze o creștere a cererilor de protecție internațională, precum și dificultăți pentru a pune capăt acestor mecanisme de protecție în conformitate cu articolul 16 din Directiva 2004/83, în caz de stres posttraumatic sau de risc de sinucidere. În plus, jurisprudența Curții se aplică fără a aduce atingere puterii de apreciere a statelor membre de a acorda drept de ședere, din motive umanitare, persoanelor care suferă de astfel de afecțiuni.

64. Din ceea ce precedă rezultă că este necesar să se propună Curții să statueze că dispozițiile articolului 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii nu se opun să nu se acorde protecția subsidiară unui solicitant care se află într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal.

65. În consecință, este necesar să se propună Curții să declare că articolul 2 litera (e) coroborat cu articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 nu include riscul real de vătămare gravă a sănătății fizice și psihice care rezultă din acte de tortură suferită de solicitant în trecut și de care țara de origine este responsabilă, în cazul în care solicitantul ar fi trimis acolo, și că articolul 3 din CEDO și articolul 14 alineatul (1) din Convenția împotriva torturii nu se opun acestei interpretări.

V. Concluzie

66. Având în vedere cele de mai sus, propunem Curții să răspundă după cum urmează întrebării preliminare adresate de Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit):

„Articolul 2 litera (e) coroborat cu articolul 15 litera (b) din Directiva 2004/83 a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate nu include riscul real de vătămare gravă a sănătății fizice și psihice care rezultă din acte de tortură sau tratamente inumane sau degradante suferite de solicitant în trecut și de care țara de origine este responsabilă, în cazul în care solicitantul ar fi trimis acolo.”